

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

CENGİZ VE SAYGIKAN / TÜRKİYE

(Başvuru no. 26754/12)

KARAR

STRAZBURG

24 Ocak 2017

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2017. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Cengiz ve Saygıkan / Türkiye davasında,*Başkan*

Julia Laffranque,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Paul Lemmens,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

Georges Ravarani

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm) 13 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, isimleri ekteki listede yer alan dokuz Türk vatandaşının ("başvuranlar") yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır. Başvuranlar 9 Mart 2012 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkeme'ye başvurmuşlardır.

2. Birinci başvuran Halime Cengiz, 2 Aralık 1982 yılında doğan ve zorunlu askerlik görevini yerine getirdiği sırada 1 Mart 2010 tarihinde hayatını kaybeden Davut Cengiz'in annesidir. Diğer başvuranlar ise, müteveffanın kız ve erkek kardeşleridir.

3. Başvuranlar, Diyarbakır Barosuna bağlı Avukat R. Bataray Saman tarafından temsil edilmişlerdir.

4. Türk Hükümeti (“Hükümet”) ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmişlerdir.

5. Başvuranlar, yetkilileri Sözleşme’nin 2. maddesinden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemekle suçlamaktadırlar.

6. Başvuru 10 Aralık 2014 tarihinde Hükümet’e bildirilmiştir.

OLAYLAR

7. Başvurunun kendine özgü koşulları, taraflarca ifade edildiği şekilde, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

8. Başvuranların yakını Davut Cengiz, 2009 yılında gerçekleştirilen askeri sayımla birliğe katılmıştır.

9. Davut Cengiz, 14 Ekim 2009 tarihinde Bismil (Diyarbakır) Askerlik Şubesine kaydını yaptırmıştır.

10. Davut Cengiz, askerlik eğitimine başlamadan önce, psikolojik muayene de dâhil olmak üzere bir dizi rutin sağlık muayenesinden geçirilmiştir. Dosyada yer alan unsurlardan, ilgilinin, yetkililere özel herhangi bir sorunu olduğundan bahsetmediği anlaşılmaktadır. Davut Cengiz, askerlik yapmaya elverişli olarak değerlendirilmiştir.

11. Davut Cengiz, 17 Ekim 2009 tarihinde Ankara’daki eğitim birliğine katılmıştır.

12. Tıbbi konsültasyon sırasında, kışla doktorları, Davut Cengiz’in psikolojik sorunları olduğunu tespit etmişlerdir. İlgili, babasının intihar ettiğini; kendisinin de yedi yıl önce intihar girişimde bulunduğunu ve sürekli kendisini öldürmeyi düşündüğünü ifade etmiştir.

13. Davut Cengiz, Mamak Hastanesi Psikiyatri Servisine nakledilmiştir. Konsültasyon sonunda, psikiyatr, Davut Cengiz’in nevrotik kişiliğe¹ sahip olduğunu ve komando birliğine katılamayacağını kaydetmiştir. Psikiyatr,

1. Psikolojik sıkıntının üzücü farkındalığıyla birlikte sosyal davranışlara engel olan çatışmalarla belirginlik kazanan hastalık.

Davut Cengiz'in askerliğe devam etmeye elverişli olduğu; tıbbi tedaviye ihtiyacı olmadığı; ancak on beş günde bir kışlanın oryantasyon merkezinde psikolojik takibi gerektiği değerlendirilmesinde bulunmuştur.

14. Davut Cengiz, 27 Kasım 2009 tarihinde askeri eğitimini müteakip Kırıkhan'da (Hatay) birliğine katılmıştır.

15. İlgili, tüm güvenlik talimatlarından yazılı olarak bilgilendirilmiştir. Davut Cengiz adına düzenlenen formda, herhangi bir sağlık sorunu kaydedilmemiştir.

16. Davut Cengiz, 1 Aralık 2009 tarihinde kışlanın oryantasyon merkezine gitmiştir. Herhangi bir psikolojik sorunu olmadığını; yalnızca maddi sıkıntılar yaşadığını ve servikal ağrıları olduğunu ifade etmiştir.

17. Davut Cengiz, 1 Şubat 2010 tarihinde bir kez daha kışlanın oryantasyon merkezine gitmiştir. Sıkıntısı olmadığını ve servikal fitik nedeniyle halen ilacını kullanmaya devam ettiğini ifade etmiştir.

18. Davut Cengiz, 22 Şubat 2010 tarihinde uzman tarafından muayene edilmesi için, Kırıkhan Devlet Hastanesi'ne sevk edilmiştir. Çekilen beyin tomografisi, anomali bulunmadığı sonucuna varmaya imkân vermiştir.

19. 1 Mart 2010 tarihinde saat 20.30 sıralarında, Davut Cengiz nöbet tuttuğu esnada, ateşli silahla başından ciddi şekilde yaralanmış bir vaziyette bulunmuştur. Derhal hastaneye götürülmüş; ancak doktorlar, ilgilinin hayatını kaybettiğini tespit etmişlerdir.

20. Adana Askeri savcısı tarafından konuyla ilgili olarak derhal re'sen ceza soruşturması açılmıştır.

21. Kırıkhan İlçe Jandarma Komutanlığı olay yeri inceleme ekibi, ilk maddi delil unsurlarını toplamak amacıyla ivedilikle hareket etmiştir.

22. Kırıkhan Cumhuriyet savcısı da olay yerine gitmiştir.

23. Olay yeri tespit tutanağı düzenlenmiştir. Olay yeri krokisi çizilmiş, fotoğrafları çekilmiş ve filme alınmıştır.

224. Olay yerinde bulunan Davut Cengiz'e ait G-3 tipi tüfek, bir mermi kovani, bir adet şarjör ve on dokuz adet mermi toplanmıştır.

25. Aynı gün saat 22.10'da, hastanede, Kırıkhan Cumhuriyet savcısı nezaretinde ölü harici muayenesi yapılmıştır. Çok sayıda fotoğraf çekilmiştir.

26. Adana Adli Tıp Kurumu'nda, Askeri savcı nezaretinde 2 Mart 2010 tarihinde klasik otopsi de yapılmıştır. Yapılan otopsi neticesinde, Davut Cengiz'in, mermi giriş deliğinin çene altında bulunduğu, bitişik mesafeden yapılan atış neticesinde hayatını kaybettiği tespit edilmiştir. Müteveffanın vücudunda başkaca herhangi bir darp izine rastlanmamıştır.

27. Balistik bilirkişi incelemesi yapılmıştır. Bilirkişiler, Davut Cengiz'in ölümüne neden olan G-3 tipi tüfeği incelemiş ve söz konusu silahın çalışır durumda olduğu sonuca varmışlardır. Balistik inceleme neticesinde, olay yerinde bulunan kovanın Davut Cengiz'e emanet edilen silaha ait olduğu doğrulanmıştır. Müteveffanın gövdesinde, yüzünde ve kıyafetlerinde de çok sayıda barut kalıntısı bulunmuştur.

28. Ceza soruşturmaları ile askeri idarenin idari soruşturması çerçevesinde çok sayıda tanığın ifadesi alınmıştır.

29. Askerler, Davut Cengiz'in çok çekingen biri olduğunu, başkalarıyla iletişim kurmayı sevmediğini ve sürekli olarak yalnız kalmayı tercih ettiğini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, maddi sıkıntıları olduğunu da eklemişlerdir. Davut Cengiz'e kimsenin kötü davrandığını görmediklerini, üçüncü şahıslar tarafından Davut Cengiz'i intihara itebilecek herhangi bir vukuat ya da husumetin varlığından haberdar olmadıklarını bildirmişlerdir.

30. Er A.C.nin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

"İki buçuk aydan beri Davut Cengiz'in badisiydim². İçine kapanık, sakın biriydi; kimseyle sorunlarını paylaşmazdı. Öldüğü gün onu son kez kantinde gördüm. O gün çok neşeli bir havası vardı; öyle ki neden bu kadar keyifli olduğunu sordum. Özel bir şey olmadığını, nöbete gitmeye hazırlandığını söyledi. Davut Cengiz kışlanın fırıncısı

2. *Badi*: Hassas olarak değerlendirilen bir eri gözetmek ve korumak üzere seçilen daha deneyimli asker.

olduğundan zamanını mutfakta geçiriyordu. Bana sorunlarından bahsetmedi. Birlikte yemek yer ve televizyon seyrederdik; ama bizimle konuşmazdı. Eğer sorunları olduğunu bilseydim, bunu amirlerimize söylerdim.”

31. Davut Cengiz’in amirleri, bildikleri kadarıyla, ilgilinin herhangi bir psikolojik sorunu olmadığını; davranışlarının her zaman normal ve saygılı olduğunu belirtmişlerdir. Herhangi bir sorunu olduğunu kendilerine bildirmediğini ve psikolojik bir dengesizliği olduğunu ortaya koyan herhangi bir emare bulunmadığını eklemişlerdir.

32. Davut Cengiz’in annesi de, oğlunun herhangi özel bir problemi olmadığını ifade etmiştir. Erkek kardeşleri de, annelerinin ifadelerini doğrulamış ve vefatından bir hafta önce kendisiyle telefonda görüştiklerini ve kışlada fırıncı olarak çalıştığını söylediğini; herhangi bir sıkıntısı olduğundan bahsetmediğini eklemişlerdir.

33. Davut Cengiz’in erkek kardeşi H.C.nin ifadesi aşağıdaki şekildedir:

“Kardeşim askeri eğitimini Ankara’da yapmıştı. Ben de Ankara’da öğrenim gördüğümünden onu ziyarete gitme fırsatım oldu. İyiydi. Bana nöbet tutmadığını ve kendisine silah emanet edilmediğini söylemişti. Daha sonra, askerliğine Hatay’da devam etti. Sivil hayatta fırıncıydı. Babamız öldüğünden beri yani 2003 yılından bu yana ailemize yardım ediyordu. Bilhassa okul masraflarını ödüyordu. Bu nedenle askere gitmek için gecikmişti. Fırar etme isteği yoktu. Tamamen ekonomik sıkıntılar nedeniyle askerlik şubesine geç kaydoldu. Amacı öncelikle askerliğini bitirmek ve daha sonra hayatını düzene koymaktı. Bekârdı. Evli değildi. Kız arkadaşı yoktu. Hatay’da olduğu sırada, ondan haber almak için onu düzenli olarak arardım. Erkek kardeşim de aileye kendisiyle ilgili haberleri anlatırdı. Bana herhangi bir sorunu olduğundan bahsetmemişti. İntihar ettiğine inanmıyoruz. Kışlada fırıncı olarak çalıştığını, nöbet tutmadığını ve kendisine silah verilmediğini söylemişti bize. Dediğine göre, fırında sabah saat 3-4 gibi çalışmaya başladığından nöbet tutmuyordu. [Vefatından] on gün kadar önce onunda telefonda konuşmuştum. Çok iyi görünüyordu. Herhangi bir sıkıntı olduğundan bahsetmemişti. Son zamanlarda askeri hayata gerçekten alışmış olduğunu ve kışlada kendisini iyi hissettiğini düşünüyordum. İntihar iddiasına inanmıyorum. Özellikle şüphelendiğim kimse yok; ama ne olup bittiğinin aydınlatılmasını diliyorum ve ceza soruşturması sonunda, kardeşimin ölümüne üçüncü bir kişinin neden olmuş olabileceğini gösterebilecek deliller varsa şimdiden ondan şikâyetçiyim.”

34. Başvuranlar, avukatları aracılığıyla 23 Temmuz 2010 tarihinde, soruşturma dosyasında yer alan belgelerin bir kopyasını talep etmişler ve almışlardır.

35. Adana Askeri savcı yardımcısı, ceza soruşturması sonunda 9 Ocak 2011 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Davut Cengiz'in kendi isteğiyle hayatına son verdiği kanaatine varmıştır. Üçüncü bir şahsın intihar etmeye kışkırtarak ya da yardım ederek Davut Cengiz'in ölümüne neden olmuş olabileceğini göstermeye elverişli deliller bulunmadığını kaydetmiş ve askeri yetkililere yüklenebilir herhangi bir ihmal bulunmadığı kanaatine varmıştır. Savcı, bu kararı verirken, bilhassa olay yeri inceleme raporuna, tıbbi raporlara, otopsi raporuna, balistik bilirkişi inceleme raporuna ve birbirleriyle uyumlu olan tanık beyanlarına dayanmıştır.

36. Başvuranlar, 28 Temmuz 2011 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karara, avukatları aracılığıyla itiraz etmişlerdir. Başvuranlar, yakınlarının askerlik hizmetine başlamadan önce herhangi bir sağlık sorunu olmadığı ve bildikleri kadarıyla, hayatına son vermeyi düşündürebilecek herhangi bir neden bulunmadığı gerekçesiyle intihar iddiası konusunda şüpheleri olduğunu ifade etmişlerdir. Başvuranlar aynı zamanda, gerçekten bir intihar söz konusu olsa bile, nedenlerinin tespit edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Başvuranlar, bu üzücü olayın, üçüncü şahıslara yüklenebilir kusurlardan kaynaklanıyor olabileceği kanısındadırlar.

37. Başvuranlar tarafından söz konusu karara karşı yapılan itiraz, ceza soruşturmasının kanuna uygun olarak yürütüldüğü ve Davut Cengiz'in ölüm koşullarının kesin olarak belirlenmesine imkân verdiği kanaatiyle, 22 Ağustos 2011 tarihinde Gaziantep Askeri Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Mahkeme bilhassa, Kırıkhan Cumhuriyet savcısı tarafından alınan tanık ifadelerinden, başvuranların yakınının askerlik hizmeti sırasında herhangi bir kötü muameleye maruz kalmadığının anlaşıldığını belirtmiştir. Söz konusu karar, 26 Eylül 2011 tarihinde başvuranlara tebliğ edilmiştir.

38. Öte yandan, ceza soruşturması haricinde olağan uygulamaya uygun olarak idari soruşturma da açılmıştır. Yürütülen idari soruşturma sonunda, idari soruşturma komisyonu, Davut Cengiz'in ölümüyle ilgili olarak bir

rapor düzenlemiştir. Söz konusu raporun somut olayla ilgili bölümleri aşağıdaki şekildedir:

“Olayların nedeni

Er Davut Cengiz, nöbetçi olduğu sırada başına bir el ateş etmiştir.

Psikososyal sorunları vardı. Babası sekiz yıl önce intihar etmişti. Ailesinin maddi sorunları vardı. Bu durum onu umutsuzluğa itiyordu.

Davut Cengiz ne amirlerine ne de arkadaşlarına sorunlarından bahsetmezdi. Yetkililerden maddi yardım talebinde de bulunmamıştı.

Davut Cengiz’in kişisel dosyası birliğine gecikmeli olarak geldiğinden, askeri makamlar, ilgilinin sorunlarından vaktinde haberdar olamamışlar ve almakla yükümlü oldukları tedbirleri alamamışlardır.

Davut Cengiz’in ailesi, ilgilinin yaşadığı sorunlardan askeri makamları haberdar etmemiştir.

Davut Cengiz içine kapalı biriydi, sorunlarını kimseyle paylaşmazdı ve sorunlarını gizlemeyi başarmıştı; disiplinli ve sakin biriydi ve dolayısıyla dikkatleri üzerine çekmezdi.

Değerlendirme

Tanık beyanlarına göre, Davut Cengiz’in içine kapanık ve sakin bir kişiliği vardı; [ölümünden] iki hafta önce çok neşeli görünüyordu. Bu da askeri hayata alışmış olduğu izlenimi veriyordu.

Psikososyal sorunları ve ailesinin maddi sıkıntıları nedeniyle, er Davut Cengiz kendisine emanet edilen silahla bir umutsuzluk anında intihar etmiştir.”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

39. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2. maddesine dayanarak, yakınlarının, askeri makamların sorumluluğu altında bulunduğu sırada hayatını kaybettiğinden yakınmaktadırlar. Başvuranlar ayrıca, ceza soruşturmasının yetersiz olduğundan şikâyet etmekte ve söz konusu soruşturmanın bağımsız olmadığını ve koşulların gerektirdiği çabuklukla yürütülmediğini ileri sürmektedir.

40. Hükümet bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

41. Sözleşme’nin 2. maddesinin somut olayla ilgili kısımları aşağıdaki şekildedir :

“Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...)”

I. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN ESAS YÖNÜNDEN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

A. Kabul edilebilirlik hakkında

42. Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönü bağlamındaki şikâyetin, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka hiçbir kabul edilemezlik engeline takılmadığını tespit eden Mahkeme, kabul edilebilirliğine karar vermektedir.

B. Esas hakkında

43. Başvuranlar, Devletin, yakınlarının zorunlu askerlik hizmetini yerine getirdiği ve dolayısıyla yetkili mercilerin denetimi altında bulunduğu sırada, hayatını yalnızca üçüncü kişilere karşı değil, bizzat kendisine karşı da koruma yönünde bir pozitif yükümlülüğü bulunduğunu ileri sürmektedirler.

44. Hükümet, Davut Cengiz'in intihar ettiğini ve sorumluluğun askeri makamlara yüklenemeyeceğini ifade etmektedir. Ayrıca, erlerin fiziksel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasına yönelik bir mekanizmanın mevcut olduğunu; tamamıyla yalnızlık ve kimsesizlik duygularını önlemek amacıyla her şeyin yapıldığını belirtmektedir. Hükümet, hiçbir unsurun, başvuranların yakınlarının askerlik yaptığı sırada hayatına son vereceğine dair gerçek bir risk bulunduğunu göstermediğini ifade etmektedir.

45. Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönüyle ilgili olarak, Mahkeme, konuya uygulanabilir genel ilkeler için *Tanrıbilir/Türkiye* (no. 21422/93, § 70, 16 Kasım 2000), *Keenan/Birleşik Krallık* (no. 27229/95, §§ 89-93, AİHM 2001-III), *Abdullah Yılmaz/Türkiye* (no. 21899/02, §§ 55-58, 17 Haziran 2008), *Lütfi Demirci ve diğerleri/Türkiye* (no. 28809/05, § 31, 2 Mart 2010) ve *Dülek ve diğerleri/Türkiye* (no. 31149/09, §§ 45-46, 3 Kasım 2011) ve *Álvarez Ramón/İspanya* ((kabul edilebilirlik hakkında karar), no. 51192/99, 3 Temmuz 2001) kararlarına atıfta bulunmaktadır.

46. Mevcut davada, öncelikle Devletin, Davut Cengiz'in hayatını üçüncü kişilere karşı koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, Mahkeme, ceza

soruşturması sırasında yetkililer tarafından toplanan unsurların, ölüm koşullarının ve davaya ilişkin koşulların tamamı göz önünde bulundurulduğunda, ilgilinin hayatının bir başkası tarafından tehdit edildiğini düşündürebilecek herhangi bir sebep bulunmadığı kanaatine varmaktadır. Dosyada, cinayet varsayımının değerlendirilmesini gerektirecek hiçbir unsur bulunmamaktadır. Mahkeme ayrıca, ulusal makamlarca olay ve olgularla ilgili olarak varılan tespitlere ve kabul gören intihar iddiasına karşı çıkmak için hiçbir gerekçe görmemektedir.

47. Davut Cengiz'in hayatını kendisine karşı koruma yükümlülüğü ile ilgili olarak, Mahkeme'nin, askeri yetkililerin Davut Cengiz'in intihar etmesi konusunda gerçek bir risk bulunduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmesi ve böyle bir durum söz konusu ise, bu riskin önlenmesi için, söz konusu yetkililerin kendilerinden makul olarak beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını araştırması gerekmektedir (yukarıda anılan *Tanrıbilir* kararı, § 72, yukarıda anılan *Keenan* kararı, § 93, *Kılınç ve diğerleri/Türkiye*, no. 40145/98, § 43, 7 Haziran 2005).

48. Mahkeme, bu bağlamda yapacağı incelemede, yetkililere atfedilebilir kusurun, basit bir değerlendirme hatasının veya tedbirsizliğin ötesine geçip geçmediğini araştırması gerektiğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Abdullah Yılmaz* kararı, § 57). Esasen, bu tür davalarda, insan davranışının öngörülemezliğini göz ardı etmemek ve Devletin pozitif yükümlülüğünü, Devlete aşırı veya dayanılmaz bir yük getirmeyecek şekilde yorumlamak gerekmektedir (yukarıda anılan *Keenan* kararı, § 90).

49. Somut olayda, Mahkeme öncelikle, 14 Ekim 2009 tarihinde, Davut Cengiz'in askeri eğitimine başlamadan önce olağan prosedüre uygun olarak sağlık muayenesinden geçirildiğini ve doktorlar tarafından askerlik yapmaya elverişli olarak değerlendirildiğini gözlemlemektedir (yukarıda 10. paragraf). Dosyada yer alan unsurlar göz önünde bulundurulduğunda,

Mahkeme, ilgilinin bu karara itiraz etmediğini ve doktorlara herhangi bir sorunu olduğundan bahsetmediğini kaydetmektedir.

50. Ancak 17 Ekim 2009 tarihinde, Ankara'da acemi erlerin askeri eğitim birliğine katıldığında, doktorlar, başvuranların yakınının gerçekten psikolojik sorunlar yaşadığını ve intihar eğilimi olduğunu tespit etmişlerdir. İlgilinin beyanlarına göre, babası intihar etmiş; kendisi de yedi yıl önce intihar girişiminde bulunmuş ve sürekli hayatına son vermeyi düşünmekteydi (yukarıda 12. paragraf).

51. Ankara'da askeri makamlar, Davut Cengiz'i Mamak Hastanesi Psikiyatri Servisine sevk etmişlerdir. Konsültasyon sonunda, psikiyatr, ilgilinin nevrotik kişiliğe sahip olduğu sonucuna varmıştır.

52. Psikiyatr, ilgilinin askerliğe devam edebileceğini; ancak komando birliğine katılamayacağını eklemiştir. Ayrıca, tıbbi tedavinin gerekli olmadığını; ancak Davut Cengiz'in on beş günde bir kışlanın oryantasyon merkezinde psikolojik takibi gerektiğini belirtmiştir (yukarıda 13. paragraf).

53. Davut Cengiz'in erkek kardeşinin ifadesinden, Ankara'da askeri makamların, Davut Cengiz'i nöbet görevinden muaf tuttıkları ve askeri eğitimi sırasında silah vermedikleri anlaşılmaktadır (yukarıda 33. paragraf). Ancak, bu bilgiler, Mahkeme'deki dosyada yer alan herhangi bir unsurla desteklenmemiştir.

54. Mahkeme, askeri yetkililerin, Davut Cengiz'in psikolojik sorunlarının ve intihar eğiliminin farkında olduğunu (yukarıda 12 ve 13. paragraflar) ve bu bilgilere, ilgilinin kişisel dosyasından ulaşıldığını kaydetmektedir.

55. Bunun yanı sıra, idari soruşturmada belirtildiği üzere, Davut Cengiz'in kişisel dosyası Kırıkhan'daki (Hatay) birliğine gönderilmemiştir. Farklı askeri organlar arasında etkin koordinasyon bulunmaması, Ankara'daki askeri makamların aksine, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri makamların, başvuranların yakınının yaşadığı psikolojik sorunların yanı sıra

intihar eğilimi olmasından da büyük olasılıkla haberdar olmamalarına neden olmuştur.

56. Mahkeme, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri yetkililerin, ilgilinin kişisel dosyasını almış olsalardı ve böylelikle psikolojik sorunlarından ve intihar eğiliminden haberdar olsalardı ne olurdu konusu üzerinde değerlendirmede bulunamaz. Bunun yanı sıra Mahkeme, bu ihmalkarlık ve farklı askeri organlar arasındaki iletişim eksikliğinin, başvuruların yakınının, hayatına son vermeye sürüklemeye neden olduğu kanaatine varmaktadır.

57. Nitekim Kırıkhan'daki (Hatay) askeri yetkililer, Davut Cengiz'in kişisel dosyasını almış olsalardı, Ankara'da kendisini muayene eden psikiyatrin tavsiye ettiği üzere ilgilinin, psikolojik durumunun takibi için iki haftada bir kışlanın oryantasyon merkezine gittiğini gözlemleyebilirlerdi (yukarıda 13. paragraf). Bu da, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri yetkililere, Davut Cengiz'in psikolojik durumunu daha yakından gözetme ve gerektiği takdirde, yükümlü oldukları önleyici tedbirleri alma imkânı sağladı.

58. Davut Cengiz'in, 1 Aralık 2009 ve 1 Şubat 2010 tarihlerinde Kırıkhan'da (Hatay) oryantasyon merkezine gittiği; 22 Şubat 2010 tarihinde ise tıbbi muayene için hastaneye sevk edildiği açıktır (yukarıda 16, 17 ve 18. paragraflar). Mahkeme ancak, söz konusu konsültasyon ve muayenelerin, daha önce de belirtildiği üzere, Davut Cengiz'in kişisel dosyası Kırıkhan'daki (Hatay) askeri üsse gönderilmediğinden, ilgilinin psikolojik sorunları ve intihar eğilimi üzerinde bilgi sahibi olmadan yapıldığını tespit edebilir.

59. Öte yandan, Mahkeme, öldürücü silahlara erişen kişilerin bu türden bir sorumluluğu yüklenmeye uygun olup olmadıklarını araştırma görevinin makamlara düştüğünü tekrar etmektedir (bk. *Acet ve diğerleri/Türkiye*, no. 22427/06, § 59, 18 Ekim 2011 ve bu kararda adı geçen davalar). Somut olayda olduğu üzere, askeri makamlar, bir askerin psikolojik sorunlarından ve intihar eğiliminden haberdar olduklarında Devletin sorumluluğu daha da önem arz etmektedir.

60. Mevcut davada, Mahkeme, Davut Cengiz'i muayene eden psikiyatrin, ilgilinin askerlik yapmaya elverişli olduğu; ancak ilgilinin komando birliğine katılmaması ve psikolojik takibi için on beş günde bir kışlanın oryantasyon merkezine gitmesi gerektiğini belirttiğini kaydetmektedir (yukarıda 13. paragraf). Mahkeme, Davut Cengiz'in komando birliğinde görevlendirilmediğini ve kendisine kışlada fırıncılık vazifesi verildiğini kaydetmektedir. Bunun yanı sıra, Davut Cengiz hayatını kaybettiği gün, nöbet tutmak için üzerinde silah bulunmaktaydı ve bu silahla intihar etmişti. Bu bağlamda, Mahkeme, psikolojik sorunları ve intihar eğilimi olan Davut Cengiz'e, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri makamların, ilgilinin sağlık durumunun gerçekten bu türden bir sorumluluğu üstenebilecek durumda olup olmadığını araştırmak için gerekli tedbirleri almadan ilgiliye silahlı nöbet tutma görevi verilmesinin endişe verici olduğu kanısındadır.

61. Bu nedenle, Mahkeme, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri yetkililerin Davut Cengiz'in psikolojik sorunlarından ve intihar eğiliminden haberdar olsalardı ne olurdu konusu üzerinde değerlendirmede bulunamasa bile, ihmalkarlık ve iletişim eksikliğinin, kuşkusuz intihar riski üzerinde bir etkisi olduğunu ve bu riskin ne yazık ki 1 Mart 2010 tarihinde ortaya çıktığını söyleyebilir. Başka bir ifadeyle, bu ihmalkarlık ve iletişim eksikliği, Kırıkhan'daki (Hatay) askeri makamları, askerinin arz ettiği intihar riskini azaltmak amacıyla uygun tedbirler almaktan alıkoymuştur.

62. Bu nedenle, Mahkeme, Devletin Davut Cengiz'in zorunlu askerlik görevini yerine getirdiği sırada hayatını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediğini tespit etmektedir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi, esas yönünden ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN USUL YÖNÜNDEN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

63. Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüyle ilgili olarak, Mahkeme, konuya uygulanabilir genel ilkeler için *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* ([BD], no. 24014/05, §§ 169-182, 14 Nisan 2015) ve *Armani Da Silva/Birleşik Krallık* ([BD], no. 5878/08, §§ 229-239, AİHM 2016) kararlarına atıfta bulunmaktadır.

64. Somut olayda, soruşturmanın uygunluğu ile ilgili olarak, öncelikle, Davut Cengiz'in 1 Mart 2010 tarihinde hayatını kaybettiğini, Savcılığın derhal olaydan haberdar edildiğini ve aynı gün ilk soruşturma tedbirlerinin alındığını gözlemek uygun olacaktır. Savcılık, 9 Ocak 2011 tarihinde soruşturmaları sonlandırmış ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başvuranlar, bu karara 28 Temmuz 2011 tarihinde avukatları aracılığıyla itiraz edebilmişlerdir. Başvuranlara 26 Eylül 2011 tarihinde tebliğ edilen 22 Ağustos 2011 tarihli kararlar, Askeri Mahkeme, yapılan itirazı reddetmiştir. Bu koşullarda, Mahkeme, söz konusu soruşturmaların gereken çabuklukla yürütüldüğünü ve soruşturmanın herhangi bir haksız gecikmeye mahal vermediği kanaatine varmaktadır.

65. Mahkeme, yetkililerin, söz konuya olaya ilişkin delil unsurlarını toplamak için uygun tedbirleri aldıkları değerlendirmesinde bulunmaktadır.

66. Adana Askeri Savcılığı, Kırıkhan Cumhuriyet savcısıyla işbirliği yaparak, Davut Cengiz'in ölümünün ardından derhal soruşturmalar başlatmıştır.

67. Yapılan klasik otopsi sırasında fotoğraflar çekilmiştir. Otopsi sonrasında düzenlenen tutanakta, ölüm nedeni ve atış mesafesine ilişkin klinik tespitlerin objektif analiziyle birlikte Davut Cengiz'in yaralanmasıyla ilgili bir rapor düzenlenmiştir.

68. Olay yerinde bulunan G-3 tipi tüfek ve kovan üzerinde de bilimsel incelemeler yapılmıştır.

69. Yapılan balistik bilirkişi incelemesi neticesinde, olay yerinde bulunan kovanın Davut Cengiz'e emanet edilen silaha ait olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, ilgilinin vücudunda, yüzünde ve kıyafetlerinde atış kalıntılarına rastlanmıştır.

70. Mahkeme, yaşanan olay sonrasında yetkililer tarafından çok sayıda kişinin ifadesinin alındığını gözlemlemektedir. Hiçbir unsur, kilit tanıkların sorgulanmadığını ya da ifadelerin usulüne uygun olmayan biçimde alındığını düşünmeye mahal vermemektedir.

71. Soruşturma makamlarının, olayları aydınlatma isteklerinden şüphe duymaya yönelik hiçbir unsur bulunmamaktadır. Yürütülen soruşturmalar dikkate alındığında, hiçbir somut unsur, ne cinayet iddiasını ne de kaza iddiasını kanıtlayamadığından, Savcılığın neticede kabul ettiği diğer iddiaları incelemeyi ihmal ettiği söylenemez.

72. Başvuranlar, itiraz prosedürü ve soruşturma mekanizmasının etkinliğini azaltan bir unsur olarak değerlendirilebilecek bir eksiklikten bahsetmeden, genel olarak soruşturmayı eleştirmekle yetinmektedirler.

73. Genel bir ifadeyle, Mahkeme, ulusal makamlar tarafından soruşturmanın uygun biçimde ve ivedilikle yürütülmesi hususunda itiraz etmeye imkân verecek nitelikte herhangi bir eksikliğin bulunmadığını belirtmektedir.

74. Müteveffanın yakınlarının soruşturmaya katılmasıyla ilgili olarak, Mahkeme, başvuranların yargılamaya etkin olarak katılmaları ve kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara mahkemede itiraz edebilmeleri için, yeterli derecede soruşturmanın sonucundaki bilgilere erişebildiklerini kaydetmektedir.

75. Soruşturmanın bağımsızlığıyla ilgili olarak, Mahkeme, konuyla ilgili genel ilkeler için *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* (yukarıda anılan, §§ 217-234) kararına atıfta bulunmaktadır.

76. Mahkeme, davanın koşullarında, konuyla ilgili yerleşik içtihadından ayrılmasını gerektirecek herhangi özel bir durum bulunmadığı kanaatine varmaktadır.

77. Nitekim Mahkeme, somut olayda soruşturmada rol oynayan askeri kurumların yasal planda tamamen bağımsız olduklarının düşünülmemeyeceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte, bu unsur, soruşturmanın bağımsız olmadığı sonucuna varmak için tek başına yeterli değildir. Söz konusu kurumların bağımsızlığının somut olarak (*in concreto*) incelenmesi gerekmektedir. Mahkeme, dosyada yer alan unsurları ve bilhassa endişeli olabilecek olan kişi veya kişilerle kesin bir bağlantısının olmamasını ya da bu kurumların önyargılı davrandığına ilişkin somut unsurlar bulunmamasını dikkate alarak, yürütülen soruşturmanın Sözleşme'nin 2. maddesi anlamında yeterince bağımsız olduğu kanaatine varmaktadır.

78. Bu nedenle, somut olayda yürütülen soruşturmanın yeterince derin ve bağımsız olması ve başvuruların menfaatlerini koruyacak ve haklarını kullanmalarına olanak sağlayacak şekilde söz konusu soruşturmaya katılmış olmaları nedeniyle, ilgililerin Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönüyle ilgili şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

79. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

80. Başvuranlar, maruz kaldıkları maddi zarar bağlamında 100.000 avro talep etmektedirler.

81. Başvuranlar, manevi zarar bağlamında da 100.000 avro talep etmektedirler.

82. İlgililer ayrıca, masraf ve giderler için 4.293,54 avro talep etmektedirler. Kanıtlayıcı belge olarak, tercüme masrafları makbuzu, harcama dekontu ve avukatlık ücreti dekontu ibraz etmektedirler. 3.964,12 avro tutarındaki avukatlık ücreti için, Türkiye Barolar Birliği tarafından belirlenen asgari ücret tarifesine atıfta bulunmaktadır.

83. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmakta ve Mahkeme'yi bunları reddetmeye davet etmektedir.

84. Mahkeme, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zarar arasında nedensellik bağı görmemekte ve bu talebi reddetmektedir. Buna karşılık, maruz kalınan manevi zarar nedeniyle başvuranlara müştereken 15.000 avro ödenmesinin uygun olduğu değerlendirilmiştir.

85. Masraf ve giderler için, Mahkeme'nin içtihadı uyarınca, bir başvurana, masraf ve giderlerin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda, Mahkeme, elinde bulunan belgeleri ve içtihadını göz önünde bulundurarak, tüm masraflar için başvuranlara müştereken 2.000 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatine varmaktadır.

86. Öte yandan Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME,

1. Oybirliğiyle, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönü bağlamındaki şikâyetin kabul edilebilir, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü bağlamındaki şikâyetlerin ise kabul edilemez olduğuna;
2. Bire karşı altı oyla, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğine;

3. Bire karşı altı oyla,
- a) Davalı Devlet tarafından başvuranlara müştereken, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki geçerli döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere:
- i. Manevi tazminat olarak, ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 15.000 (on beş bin) avro ödenmesine;
- ii. Masraf ve giderler için, başvuranlar tarafından ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere, 2.000 (iki bin) avro ödenmesine;
- b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten başlayarak, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;
4. Oybirliğiyle, adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

Fransızca olarak yazılan işbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince 24 Ocak 2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Julia Laffranque
Başkan

İşbu karar ekinde, Sözleşme'nin 45. maddesinin 2. fıkrası ve Mahkeme İçtüzüğü'nün 74. maddesinin 2. fıkrasına uyarınca yazılan, Yargıç Lemmens'in ayrık oy görüşü yer almaktadır.

J.L.

S.H.N.

EK

1. Halime CENGİZ, 01/01/1955 doğumludur, 1955 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
2. Adalet CENGİZ, 01/01/1973 doğumludur, 1973 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
3. Aydın CENGİZ, 01/04/1977 doğumludur, 1977 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
4. Celal CENGİZ, 10/07/1988 doğumludur, 1988 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
5. Hidayet CENGİZ, 28/12/1986 doğumludur, 1986 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
6. Mecit CENGİZ, 15/02/1980 doğumludur, 1980 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
7. Nurettin CENGİZ, 11/07/1991 doğumludur, 1991 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
8. Salihe CENGİZ, 01/03/1990 doğumludur, 1990 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.
9. Sahide SAYGIKAN, 06/11/1985 doğumludur, 1985 doğumlu Türk vatandaşıdır, Diyarbakır'da ikamet etmektedir.

YARGIÇ LEMMENS'İN KISMİ AYRIK GÖRÜŞÜ

1. Çoğunluğun, somut olayda Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edildiğine dair vardığı sonuca katılmadığını üzüntüyle belirtmek isterim.

Meslektaşlarımla aramızdaki bu görüş ayrılığı, uygulanacak ilkelerle ilgili olmamakla beraber yalnızca dosyadaki unsurların değerlendirilmesiyle alakalıdır.

2. Çoğunluğa göre, davalı Devlet, Davut Cengiz'in psikolojik sorunlarının yanı sıra intihar eğilimiyle ilgili bilgilerin yer aldığı kişisel dosyasının, ilgilinin Ankara'daki askeri eğitim birliğinden, Kırıkhan'daki (Hatay) birliğine gönderilmemesi nedeniyle, arz ettiği intihar riskini azaltmak amacıyla gereken tüm tedbirleri almamıştır. Bu ihmalkârlık ve farklı askeri kurumlar arasındaki koordinasyon olmaması, Davut Cengiz'in hayatına son vermeye sevk eden duruma yol açmıştır (kararın 56-57. paragrafları).

3. Ankara'daki askeri eğitim birliğindeki tıbbi konsültasyon sırasında, Davut Cengiz'in, babasının intihar ettiğini ve kendisinin de yedi yıl önce intihara teşebbüs ettiğini ve sürekli kendisini öldürmeyi düşündüğünü ifade ettiği doğrudur. Öte yandan, gönderildiği hastanenin psikiyatrisi, ilgiliye, psikolojik takibi için on beş günde bir kışlanın oryantasyon merkezine gitmesi tavsiyesinde bulunmuştur (bk. kararın 12-13. paragrafları)

Kırıkhan'daki yetkililer, bu bilgilerden haberdar olmaları halinde, bu intiharı önleyebilirler miydi? Ben bundan meslektaşlarım kadar emin değilim.

İlk olarak, Ankara'daki doktorlar, tehlike çanları çalmanın gerekli olduğunu düşünmemişlerdir. Doktorlar, geçmişine ve mizacına rağmen Davut Cengiz'in halen askerlik yapmaya elverişli olduğu

değerlendirmesinde bulunmuşlardır. Sahip oldukları bilgilerden hareketle vardıkları tek sonuç, ilgilinin psikolojik takip için düzenli olarak oryantasyon merkezine gitmesi gerektiği yönünde olmuştur.

İkinci olarak, Davut Cengiz'in Kırıkhan'da oryantasyon merkezine her on beş gün bir değil, üç ayda yalnızca iki defa gittiği açıktır (bk. kararın 16-17. paragrafları). Öte yandan psikologlara, ilgilinin geçmişi ve mizacı hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak dosyada, Davut Cengiz'in, Kırıkhan'daki birliğinde intihara eğilimi olduğunu gösterebilecek bir tutum sergilediğine dair kayıt bulunmamaktadır. Görünüşe göre hiç kimse, ani bir intihar riskinin habercisi olabilecek bir işaret gözlemlememiştir. Somut koşullarda, hiçbir unsur, Davut Cengiz'in oryantasyon merkezine giderek daha düzenli şekilde konsültasyonunun yapılmasının ve Ankara'da elde edilen bilgilere dayanılarak, oryantasyon merkezi tarafından ilgilinin takip edilmesinin bu intiharı önleyebileceğini ya da intihar riskini azaltabileceğini söylemeye imkan vermemektedir.

4. Davut Cengiz'in Kırıkhan'daki birliğindeki davranışlarına ilişkin daha somut bilgiler bulunmadığından, ilgilinin hayatına son vereceği yönünde ve askeri makamlarca bilindiği varsayılan “gerçek bir riskin” bulunduğu sonucuna varılamaz (bk. kararın 48. paragrafı). Kanaatime göre, bu koşullarda, ilgilinin kişisel dosyasının gönderilmesi hususundaki bu ihmalkârlığın, bahse konu makamların intihar riskini önlemek için “kendilerinden beklenebilecek” tüm tedbirleri almalarına “engel olacak” nitelikte olduğu sonucuna varılamaz (bk. kararın 48 ve 62. paragrafları).

Oğullarını ve erkek kardeşlerini, Devletin sorumluluğu altında bulunduğu sırada trajik şekilde kaybeden başvuranların acılarını paylaşmama rağmen, Mahkeme'ye sunulduğu şekliyle dosyaya dayanarak, Devletin, Davut Cengiz'in hayatını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğünü yerine getirmediği sonucuna varamayacağım.